

แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง

รอยเอกบุญฤทธิ์ ฉายสุวรรณสำนักศิลปากรที่ ๑๕ จังหวัดภูเก็ต

ย

แหล่งโบราณคดีภูเขาทองตั้งอยู่ที่หมู่ ๕ ต.ปากน้ำพวย กิ่งอำเภอสทิงพระ ภูเก็ต เป็นเขาสูงเล็ก ๆ อยู่ติดกับถนนเพชรเกษมระหว่างหลักกิโลเมตรที่ ๗๐๐-๗๐๑ อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลอันดามันประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร จากหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี รวมถึงโบราณวัตถุที่ชาวบ้านขุดพบ สามารถกล่าวได้ว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นเมืองท่ายุคแรก ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการติดต่อทางการค้ากับอินเดียอย่างชัดเจน

จากลักษณะทางกายภาพและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ที่เป็นส่วนหนึ่งของแหลมมลายูอันเป็นจุดปะทะของเส้นทางการเดินเรือนี้ พ่อค้าชาวอินเดียได้พากันมาตั้งนิคมการค้าตามเมืองท่าต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ซึ่งวรรณกรรมโบราณของอินเดียเรียกว่าดินแดนสุวรรณภูมิ ดังได้ปรากฏสินค้าจากเมืองท่าต่าง ๆ ของอินเดียที่มีการตั้งสถานีการค้าของโรมัน จึงมีทั้งสินค้าของอินเดียและโรมันรวมทั้งสินค้าเลียนแบบโรมันหลังไหลเข้ามาถึงเมืองท่าโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากจะมีพ่อค้าชาวอินเดีย พ่อค้าชียีนแล้ว อาจมีพ่อค้าชาวโรมันเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง รวมแหล่งโบราณคดีใกล้เคียง อันประกอบด้วย บ้านบางกล้วยนอก และเขากล้วย(บางคลัก) เรียกกันว่า กลุ่มแหล่งโบราณคดีภูเขาทอง นั้นในพื้นที่แถบนี้พบลูกปัดทั้งแก้ว และหินเป็นจำนวนมาก และมีหลักฐานมากพอที่จะกล่าวได้ว่า เป็นแหล่งผลิตลูกปัดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากพบก้อนแก้ว หิน วัตถุดิบในการทำลูกปัดเป็นจำนวนมาก รวมทั้งลูกปัดแก้วที่หลอมรวมติดกันเป็นก้อน และลูกปัดหินที่ยังทำไม่เสร็จเป็นจำนวนมาก ลูกปัดแก้วที่พบส่วนใหญ่เป็นลูกปัดสีเขียวที่เรียกว่า โ ลูกปัดอินโดแปซิฟิก โ ย ส่วนลูกปัดหินพบหินคาร์เนเลียน หินอาเกต เป็นส่วนใหญ่ ในจำนวนนี้พบลูกปัดที่ระบายสีด้วยกรดลงบนเนื้อหินจนเกิดเป็นลายแบบที่เรียกกันว่า etched beads รวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังพบลูกปัดทองคำ ที่ทำโดยใช้เทคนิคการนำเม็ดทองเล็ก ๆ มาติดไว้ (Granulated gold beads) เหมือนกับที่พบที่อิหร่านด้วย

ย ในพื้นที่กลุ่มแหล่งโบราณคดีเหล่านี้ พบสิ่งหนึ่งคืออยู่ในท่ามอพบจากหินควอตซ์ (Quartz) ในประเทศไทยพบสิ่งนี้ทำจากหินคาร์เนเลียนที่ บ้านดอนตาเพชร จังหวัดกาญจนบุรี และที่ท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปสิ่งหนึ่งที่แกะสลักจากหินต่าง ๆ พบเป็นจำนวนมากที่เมืองดักชีลาแล้ว ยังพบอยู่ในเมืองโบราณในภูมิภาคตะวันตกในสมัยราชวงศ์สทาวาหะอีกด้วย เช่น ที่เมืองสัมภร (Sanbhar) เมืองนาสิก(Nasik) ในประเทศพม่าพบหินคาร์เนเลียนรูปสิ่งโตและเสื้อ จำนวนหลายตัวที่เมืองฮาลิน และพินกะนะด้วย

โบราณวัตถุที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งที่พบได้แก่ จีหรือหัวแหวนแผ่นหินคาร์เนเลียนรูปกลมรีขนาดเล็กสลักเป็นรูปสัตว์ เช่น ไก่ ม้า [ค้นขีม้า](#) รวมถึงรูปบุคคลแบบกรีก-โรมัน ซึ่งพบตามเมืองท่าโบราณทั้งในโลกตะวันตก และตะวันออกที่มีการติดต่อค้าขายกับอาณาจักรโรมัน และพบแพร่หลายอยู่ตามเมืองท่าโบราณของอินเดียที่มีการติดต่อค้าขาย และมีการตั้งถิ่นฐานของชาวโรมันช่วงพุทธศตวรรษที่ ๖-๗

หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการติดต่อกับอินเดียอย่างชัดเจนอีกอย่างหนึ่งคือ ภาชนะดินเผาแบบรูเลตต์ (rouletted ware) ภาชนะดินเผาประเภทนี้เรียกตามเทคนิคที่ใช้ตกแต่งผิวภาชนะโดยการกลิ้งล้อที่เป็นพื้นเพื่องลงบนผิวภาชนะขณะที่ยังไม่แห้ง ทำให้เกิดรอยกดกลิ้งอย่างเป็นระเบียบบนผิวภาชนะ เนื้อดินเหนียวละเอียดสีเทาขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเร็ว ส่วนมากทำนํ้าดินสีดำทั้งด้านในและด้านนอกมีการขีดผิวจนขึ้นเงา ภาชนะดินเผานี้ยังไม่มีข้อสรุปที่เป็นแหล่งผลิตที่แน่ชัดนัก แต่อาจจะผลิตที่ Tamil Nadu ในประเทศอินเดีย

ภาชนะดินเผาแบบรูเลตต์ (rouletted ware) นอกจากจะพบกระจายตัวอยู่ตามชายฝั่งทะเลตะวันออกของอินเดียที่สำคัญเช่นที่ Arikamedu แล้ว ยังพบตามแหล่งโบราณคดีในประเทศศรีลังกา บังกลาเทศ และกระจายตัวมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพบที่มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ในประเทศไทยนอกจากพบเป็นจำนวนมากที่แหล่งโบราณคดีภูเขาทองแล้ว ยังพบที่แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพรด้วย

สำหรับภาชนะดินเผาประเภทนี้ยังมีการกำหนดอายุที่ไม่ตรงกันนักแต่มีอายุโดยประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว

จากหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ ที่พบสามารถกล่าวได้ว่าแหล่งโบราณคดีภูเขาทองมีการติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเล

ที่มีการเดินเรือเข้ามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้าพื้นเมืองในแถบนี้ได้แก่ เครื่องเทศ ของป่า

อาจรวมไปถึงดีบุกซึ่งเป็นโลหะที่มีอยู่มากมายในแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นแหล่งผลิตลูกปัดที่สำคัญที่พบอีกแหล่งหนึ่งในประเทศไทย

สำหรับอายุสมัยของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้จะมีการอยู่อาศัยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากมีการขุดค้นทางโบราณคดีในชั้นดินบน ๆ พบเครื่องถ้วยเปอร์เซีย หรือบาสร่าแวร์ (Basra ware) ซึ่งเป็นภาชนะดินเผาจากตะวันออกกลางมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔

ดังนั้นในเบื้องต้นแหล่งโบราณคดีแห่งนี้จึงน่าจะมียุคประมาณ ๑,๒๐๐-๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว